

FORESIGHT I PARTYCYPACJA

PLANOWANIE. TECHNOLOGIA. DEMOKRACJA LOKALNA

NORBERT KOŁOS, KACPER NOSARZEWSKI, ERIK F. ØVERLAND, ZOFIA BEDNARCZYK

ptrp.pl
POLSKIE TOWARZYSTWO
STUDIÓW NAD PRZYSZŁOŚCIĄ

FORESIGHT I PARTYCYPACJA

PLANOWANIE. TECHNOLOGIA. DEMOKRACJA LOKALNA

Norbert Kołos, Kacper Nosarzewski, Erik F. Øverland, Zofia Bednarczyk

Polskie Towarzystwo Studiów nad Przyszłością
Warszawa 2016

FORESIGHT I PARTYCYPACJA. PLANOWANIE. TECHNOLOGIA. DEMOKRACJA LOKALNA

Norbert Kołos, Kacper Nosarzewski, Erik F. Øverland, Zofia Bednarczyk

Skład i łamanie: Edycja360.pl

Korekta: Edycja360.pl

Wydanie I

Polskie Towarzystwo Studiów nad Przyszłością, Warszawa 2016

ISBN 978-83-941977-1-1

Publikacja opracowana ramach projektu

„Nowe metody partycypacyjnego planowania infrastruktury transportowej”.

Projekt realizowany w ramach programu Obywatele dla Demokracji,
finansowanego z Funduszy EOG.

Niniejsza publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 4.0
Międzynarodowe.

SPIS TREŚCI

List od Prezesa Polskiego Towarzystwa Studiów nad Przyszłością (PTSP)	5
Foresight strategiczny	
– pomoc w podejmowaniu decyzji w złożonych sprawach	7
Foresight poprzedza dobrze przemyślaną decyzję	8
Inteligencja zbiorowa w służbie spraw publicznych	10
Foresight a partycypacja	
– angażowanie społeczności w kształtowanie przyszłości	11
Pluralizm i dialog sprzyjają wypracowaniu lepszych rozwiązań	12
Dlatego foresight i partycypacja dobrze ze sobą współgrają	13
Korzyści ze stosowania metody delfickiej w partycypacji	14
Włączanie elementów foresightu w proces planowania przy pomocy Platformy Konstruktynych Konsultacji (PKK)	16
Jak korzystać z Platformy Konstruktynych Konsultacji?	18
Co to jest podejście scenariuszowe i w czym może pomóc?	21
Jak zaprojektować warsztat foresightowy?	22
Historia projektu „Nowe metody partycypacyjnego planowania infrastruktury transportowej”	24
O Polskim Towarzystwie Studiów nad Przyszłością	27
O programie „Obywatele dla Demokracji”	28

LIST OD PREZESA PTSP

Szanowni Państwo!

Oddajemy w Państwa ręce niniejszą publikację, która poświęcona jest nowym, praktycznym możliwościom podniesienia efektywności procesów partycypacyjnych w sferze publicznej przez wykorzystanie metod foresightu strategicznego. Dlaczego warto się z nią zapoznać?

Na przestrzeni ostatnich 25 lat w Polsce dokonała się transformacja, za sprawą której obywatele, organizacje

społeczne i rozmaici interesariusze mogą wreszcie zabierać głos w sprawach publicznych i spodziewać się, że ich punkt widzenia nie będzie ignorowany. Przez ponad dwie dekady transformacji rzadko mieliśmy jednak czas i fora potrzebne do merytorycznej debaty społecznej wokół każdego wyzwania rozwojowego, projektu, planu i programu, który realizowano w Polsce. Uczestnictwo społeczeństwa w tych procesach często w ogóle było wykluczone. Niedościągłym dotąd wzorem partycypacyjności w podejmowaniu decyzji w sprawach wspólnych są dla nas kraje skandynawskie, Niderlandy czy niektóre północne stany USA, w których debata obywatelska i konsultacje społeczne są rdzeniem procesów demokratycznych na każdym poziomie rozpatrywania spraw publicznych.

Dziś jako społeczeństwo znaleźliśmy się w pozycji, w której możemy korzystnie zmienić ten stan rzeczy – sprzyjają temu trzy okoliczności, które musimy jednak umiejętnie wykorzystać. Po pierwsze, dzięki uświadomieniu wagi partycypacji, rosną w Polsce oczekiwania społeczne co do bezpośredniego udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji. Po drugie, nowe technologie w rewolucyjny sposób zwiększają efektywność czasową i finansową komunikacji nawet wielkich grup ludzi i pomagają w zbiorowym wypracowywaniu poglądów. Po trzecie, badania z zakresu zarządzania, psychologii i studiów nad przyszłością oferują nam racjonalne metody kształtowania wspólnych celów i opracowania planów w sposób jednocześnie skuteczny i otwarty, bliski ludziom.

Zrealizowany przez nasze stowarzyszenie projekt „Nowe metody partycypacyjnego planowania infrastruktury transportowej” ma, jak uważamy, nie tylko ważne z perspektywy rozwoju konsultacji społecznych w Polsce cele badawcze, lecz także wymiar praktyczny w sprawach istotnych z punktu widzenia miejskich

społeczności w naszym kraju. Wraz z partnerami z Norwegii i Polski podjęliśmy nasze działania z wiarą w możliwość wykorzystania innowacji technologicznych w celu podniesienia jakości konsultacji. Z perspektywy ponadrocznych prac, mogę powiedzieć, że zrealizowaliśmy nasze cele – dziś możemy udostępniać nowatorski i już sprawdzony nowy system informatyczny do prowadzenia tzw. procesów partycypacji deliberatywnej – Platformę Konstruktynych Konsultacji (PKK).

W systemie PKK połączyliśmy doświadczenia praktyków partycypacji społecznej, zaawansowane metody badań foresightowych oraz technologiczne korzyści wynikające z digitalizacji danych przestrzennych, aby dać środowiskom pozarządowym oraz samorządom w Polsce nowe narzędzia do sprawnego, rzetelnego oraz inkluzywnego prowadzenia konsultacji w zakresie strategii publicznych i planowania przestrzennego, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury transportowej. System PKK podnosi efektywność i merytoryczność tych procesów, zapewniając jednocześnie ich otwartość. Dobrze sprawdzi się również w procesach konsultacyjnych dotyczących np. rewitalizacji.

Projekt nasz nie mógłby zostać zrealizowany bez wsparcia udzielonego nam w ramach programu „Obywatele dla Demokracji”, finansowanego z Funduszy EOG, przyznanego nam przez Fundację im. Stefana Batorego. Dziękujemy za zaufanie, którym obdarzyła ona naszą organizację. Dziękujemy także Norweskemu Zarządowi Infrastruktury Kolejowej (Jernbaneverket), który jako partner projektu wniósł do niego swoją cenną wiedzę i doświadczenie, a także UM Płock, który umożliwił pilotażowe badanie z wykorzystaniem PKK oraz wszystkim pozostałym organizacjom i osobom zaangażowanym w projekt. Podsumowanie przebiegu projektu zamieszczamy w rozdziale piątym.

Zachęcam Państwa do lektury niniejszej publikacji, która może być pomocna zarówno liderom organizacji pozarządowych, jak i samorządowcom, pracownikom administracji i osobom kształtującym polityki oraz strategię w sferze spraw publicznych.

Łukasz Macander
Prezes PTSP

FORESIGHT STRATEGICZNY — POMOC W PODEJMOWANIU DECYZJI W ZŁOŻONYCH SPRAWACH

Celem badań nad przyszłością jest systematyczna eksploracja, tworzenie i testowanie potencjalnych i pożądanых wizji przyszłości, a tym samym poprawa decyzji. Tak jak marynarz na bocianim gnieździe okrętu pływającego po niezbadanych wodach wskazywał skały lub bezpieczne przesmyki kapitanowi, umożliwiając bezpieczną żeglugę, tak specjaliści w dziedzinie przyszłości mogą wskazywać decydującym na całym świecie problemy i możliwości. [...] Jakość kształtujących się na całym świecie demokracji korzysta na wyższym stopniu poinformowania osób piastujących urzędy państwowe.

JEROME C. GLENN DYREKTOR ZARZĄDZAJĄCY THE MILLENNIUM PROJECT

Planowanie i prognozy odegrały na przestrzeni ostatnich dwustu lat (choć nie wszystkich udało się przekonać), że możliwe jest życie na poziomie o wiele wyższym od minimum koniecznego do przetrwania. Jednakże obecnie, kiedy zebrana na przestrzeni wieków wiedza umożliwia nam poświęcanie czasu sprawom innym niż tylko zaopatrzenie w żywność, ubiór i schronienie, kiedy nasze wartości skupione są wokół idei wolności i różnorodności – co mamy począć z nieodzownym pytaniem: co dalej? Jak mamy żyć z przerażającą dwuznacznością towarzyszącą akceptacji faktu, że nie znamy, nie możemy i nie powinniśmy znać przyszłości? Jak mamy żyć z ogromnym ciężarem odpowiedzialności za uczynienie chwili obecnej – nie zaś odległej, wypatrywanej z nadzieją przyszłości – naszym prawdziwym sprawdzianem i sposobem wyrażenia siebie? Podnoszenie kompetencji w dziedzinie przyszłości przez zastosowanie foresightu strategicznego może ułatwić to zadanie.

DR RIEL MILLER SZEF SEKCJI FORESIGHTU UNESCO

Foresight strategiczny to dyscyplina, która powstała w połowie XX w., by wspomóc proces planowania w Siłach Powietrznych USA. Amerykańscy eksperci nazwali w ten sposób nowy nurt badań strategicznych, który wypracowali, posługując się metodami matematycznymi, wiedzą z zakresu psychologii oraz nauk społecznych. Wkrótce okazało się, że metody konstruktywnego kwestionowania założeń oraz analizowania przyszłości z wykorzystaniem scenariuszy, które opracował na potrzeby wojskowe instytut RAND, dobrze sprawdzają się w zastosowaniach cywilnych. Początkowo był on domeną amerykańskich ekspertów strategicznych, ale już w latach 70. i 80. XX w. foresight upowszechnił się we Francji w środowiskach samorządowych, zwłaszcza w planowaniu przestrzennym. Azjatyckie tygrysy, Singapur i Korea Południowa, też doceniły korzyści płynące z foresightu, kiedy wykorzystywały jego metody w planowaniu rozwoju sektorowego i terytorialnego. Foresight kwitnie także dziś. Największe światowe korporacje, organizacje międzynarodowe (np. UNESCO, UNDP, Bank Światowy, OECD) oraz administracje rządowe wielu państw na świecie posiadają wyspecjalizowane w nim komórki. W Polsce foresight przyjmuje się powoli – ale jego zalety są coraz szerzej doceniane (przykłady udanych przedsięwzięć foresightowych można znaleźć na stronie www.ptsp.pl).

FORESIGHT POPRZEDZA DOBRZE PRZEMYŚLANĄ DECYZJĘ

Czym jest foresight? W największym uproszczeniu jest to dyscyplina służąca zwiększaniu zdolności do osiągnięcia celów długoterminowych. Foresight odpowiada na pytania o przyszłość w dojrzały sposób – nie próbuje dostarczyć jednoznacznej odpowiedzi, która zwykle nie istnieje – lecz usystematyzować analizy, wizje i prognozy, aby na podstawie uporządkowanych danych zweryfikować słuszność założeń co do przyszłości, którym hołdują decydenci. Pozwala dzięki temu na wczesną identyfikację możliwych szans i zagrożeń oraz odpowiednie dostosowanie planów strategicznych. Foresight posługuje się szerokim wachlarzem metod: od sesji warsztatowych, przez analizę statystyczną danych, symulacje, aż po badania metodą delficką.

Aby proces foresightowy był dobrze zrealizowany, aby udało się na jego końcu dostarczyć dobrych przesłanek do planowania i podejmowania strategicznych decyzji, potrzebne jest spełnienie trzech wymogów:

- dyscypliny tworzenia wizji (*rigorous imaging*),
- umiejętności przeformułowania wizji (*capacity to reframe*),
- wykorzystania zbiorowej inteligencji uczestników (*collective intelligence*).

Wyjaśnijmy pokrótce te kluczowe dla postawy foresightowej pojęcia. Każdy człowiek ma zdolność tworzenia wizji – obrazowania swoich prognoz i oczekiwań dotyczących przyszłości przy pomocy wyobraźni oraz przekazywania jej wytworów za pośrednictwem słów, liczb, rysunków czy innych środków. Są to procesy tak bardzo dla nas naturalne, że prowadzimy je często intuicyjnie. Każdy z nas wykonuje codziennie złożone analizy scenariuszowe dotyczące przyszłości – chociażby podejmując rano decyzję o tym, w co się ubrać i co ze sobą zabrać, wychodząc z domu. Ponieważ podstawowym i wrodzonym narzędziem do rozpatrywania przyszłości jest nasza wyobraźnia, a różne osoby mają różne zdolności ekspresji swoich wyobrażeń, foresight dba o to, by wizje różnych uczestników były współmierne i komunikatywne. Wymaga to dyscypliny, narzucenia rygoru intelektualnego, aby indywidualne wizje lub prognozy były zrozumiałe, spójne i poparte przesłankami, a nie wymyślone na poczekaniu.

Wizje przyszłości, które mogą wyrażać prognozy, obawy lub nadzieje, to jednak tylko punkt wyjścia. Aby mogły wnieść wartość dodaną do procesu planowania strategicznego, a więc stać się narzędziem kwestionowania założeń i skutecznego identyfikowania nowych niebezpieczeństw i szans, powinny zostać przeformułowane. W największym uproszczeniu takie przeformułowanie sprowadza się to do charakterystycznych dla analiz scenariuszowych pytań typu: „a co, jeśli...?”. Stosując przenośnię, przeformułowanie wizji (*reframing*) można porównać do wymiany ram obrazu, która może sprawić, że dotychczas niedostrzegalne barwy i akcenty zostaną uwydatnione, a przez to docenione albo w ogóle zauważone. W przypadku analizy wizji przyszłości, dzięki takiemu zabiegowi, może się okazać, że np. stosunek jej autora do określonej grupy społecznej określa jego poglądy dotyczące przyszłości dzielnicy, którą ona zamieszkuje. Może się też okazać, że uwadze odbiorców umykały istotne szczegóły wizji, zagrażające jej realizacji, np. wyczerpanie zasobu działek miejskich, które mogłyby zostać w przyszłości

przeznaczone na budownictwo komunalne. Przeformułowanie (*reframing*) jest więc u swego sedna działaniem, które ma pozwolić na krytyczny odbiór swojej lub czyjejs wizji oraz umożliwić znalezienie nowej perspektywy patrzenia na dany problem, dane pytanie o przyszłość.

Trzecim elementem sprzyjającym dobremu foresightowi jest wykorzystanie zbiorowej inteligencji uczestników. Idzie tu o wykorzystanie wiedzy i zdolności wnioskowania nie pojedynczych osób, ale kolektywu – zapewnienie grupie ludzi, którzy biorą udział w projekcie foresightowym, warunków technicznych i metodologicznych umożliwiających znalezienie lepszej odpowiedzi na zadane pytanie lub osiągnięcie bardziej wartościowego konsensusu niż którekolwiek indywidualne rozwiązanie autorstwa jednego tylko uczestnika. Pojęcie to upowszechnione zostało przez francuskiego eksperta w dziedzinie studiów nad przyszłością i foresightu, Pierre’a Lévy’ego, który widzi w niej „formę powszechnie rozproszonej inteligencji, stale ulepszanej, skoordynowanej w czasie rzeczywistym i widocznej w efektywnym wykorzystaniu umiejętności” (Lévy, 1997).

INTELIGENCJA ZBIOROWA W SŁUŻBIE SPRAW PUBLICZNYCH

Foresight strategiczny ma trzy wymiary: odkrywanie możliwych przyszłości (przy pomocy wyobraźni), przygotowywanie się na przyszłość oraz kształtowanie jej. W sektorze publicznym praca foresightowa z mieszkańcami oraz interesariuszami pozwala na realizację wszystkich trzech wymiarów, ponieważ wiedza na temat możliwych przyszłości, wypracowana z udziałem mieszkańców, może posłużyć zarówno do zmian polityki wyprzedzających przyszłe oczekiwania społeczne, jak i zostać wykorzystana do wpływania na rzeczywistość (przez projekty, akty prawne, inwestycje) w celu zapewnienia długoterminowego zaspokojenia potrzeb społecznych.

Metody foresightowe sprawdzają się w kształtowaniu strategii publicznych – mogą to być plany zagospodarowania przestrzennego, projekty usług publicznych, plany rozwoju lokalnego i wszelkie inne. Dzięki temu opracowane w sposób partycypacyjny i foresightowy strategię cechuje zwiększona „odporność na przyszłość” – mniejsze ryzyko, że niespodziewane zmiany w otoczeniu lub nowe trendy zniweczą owoce pracy nad sprawami wspólnymi.

FORESIGHT A PARTYCYPACJA — ANGAŻOWANIE SPOŁECZNOŚCI W KSZTAŁTOWANIE PRZYSZŁOŚCI

Człowiek, próbując zrozumieć otaczającą go rzeczywistość, której znaczny wycinek można opisać jako relacje między punktami w przestrzeni, może je rejestrować i przetwarzać własnym umysłem jedynie w ograniczonym zakresie. Z pomocą przychodzi mu System Informacji Geograficznej (GIS) – potężne narzędzie wspomagające ludzki umysł w rozumieniu świata realnego. Obecnie można zauważyć wzrastające zainteresowanie wykorzystaniem technik GIS w kontaktach administracji publicznej z lokalnymi społecznościami. Przykładem takich działań są wprowadzane na coraz większą skalę, głównie przez administrację lokalną, konsultacje społeczne nazywane „partycypacją społeczną z użyciem GIS”. W Polsce to nowy nurt, w który Platforma Konstruktynych Konsultacji wpisuje się znakomicie.

ROBERT RUTKOWSKI PREZES ZARZĄDU GEO-PROHAUS

Demokracja wyznacza ramy dla interakcji pomiędzy jednostkami a organizacjami. Głównym celem jest zachęcenie do współpracy, czyli gra o sumie dodatniej, i uniknięcie działań destruktywnych, czyli gry o sumie ujemnej. Kolejnym celem jest uniknięcie ograniczeń wolności lub możliwości uczestnictwa w wyniku regulacji prawnych lub niedostatecznych zasobów. Można założyć, że zwolennicy demokracji są jednomyślni, co do powyższych założeń. Różnić się mogą opiniami na temat szczegółów. Mechanizmy demokracji są albo regionalne, albo zorganizowane bardzo daleko od osób, których interesy reprezentują, poprzez struktury zapewniające współpracę pomiędzy demokracjami lokalnymi. Mechanizmy demokratyczne nie przystosowały się strukturalnie do wyzwolenia z ograniczeń czasu i przestrzeni, wyzwolenia które umożliwiły sieci informatyczne.

PROF. OSMO KUUSI EKSPERT W DZIEDZINIE FORESIGHTU, FINLANDIA

Podstawowym założeniem konsultacji społecznych i wszelkich procesów partycypacyjnych jest przekonanie, że uczestnicy debaty są w stanie wypracować racjonalne i godzące różne interesy stanowisko. Aby tak się jednak stało, muszą mieć zapewnione odpowiednie warunki, które w literaturze anglojęzycznej określa się jako *ideal speech situation*:

- przy stole obrad (faktycznym lub symbolicznym) zasiadać muszą reprezentanci wszystkich grup interesu w danej dziedzinie,
- wszyscy interesariusze muszą mieć pełne i jednakowe informacje nt. rozważanych kwestii,
- dyskusja musi być prowadzona wokół rzeczowych argumentów, a nie emocji,
- należy umożliwić kwestionowanie wszelkich twierdzeń i założeń padających w dyskusji oraz testowanie istnienia ograniczeń,
- wszyscy uczestnicy muszą mieć równe uprawnienia.

W praktyce założeń tych nigdy nie udaje się w pełni zrealizować, jednak należy dążyć do zakładanego ideału. W szczególności uważać należy na to, by w sposób zrozumiały przekazywać uczestnikom konsultacji wszelkie istotne informacje, dać wybrzmieć różnym punktom widzenia oraz nie wykorzystywać słabości dialogu, by narzucać preferowane przez silniejszych rozwiązania (przykładem tego zjawiska mogą być politycy posługujący się wynikami źle przeprowadzonego procesu konsultacyjnego).

PLURALIZM I DIALOG SPRZYJAJĄ WYPRACOWANIU LEPSZYCH ROZWIĄZAŃ...

Foresight strategiczny, podobnie jak partycypacja społeczna, wymaga uwzględniania perspektyw wielu podmiotów w celu wypracowania najlepszych rozwiązań na przyszłość. Można wręcz powiedzieć, że skuteczny foresight żywi się partycypacją interesariuszy oraz ekspertów reprezentujących liczne dziedziny wiedzy. Współpraca taka jest w szczególności wymagana w foresighcie dotyczącym procesów społecznych, takim jak foresight służący kształtowaniu długofalowych polityk na szczeblu lokalnym. Dlatego praktyka foresightu strategicznego pokrywa się

w znacznym stopniu z praktyką partycypacji społecznej. Nie istnieje zatem żaden powód, dla którego foresight nie mógłby korzystać z najlepszych praktyk partycypacji społecznej i *vice versa*. Czerpanie z doświadczeń, metodologii i narzędzi wypracowanych na przestrzeni lat przez praktyków foresightu strategicznego w procesach partycypacji społecznej może być pomocne w osiągnięciu warunków partycypacji bliskich niedoścignionemu ideałowi.

W foresighcie strategicznym proces rozwijania różnych wizji przyszłości i budowania konsensusu wokół dalekosiężnych planów musi przebiegać w sposób uporządkowany i merytoryczny. W celu realizacji tych wymagań, w obszarze studiów nad przyszłością rozwinięto szereg narzędzi współpracy między ekspertami, które pozwalają skupić się na merytorycznej wymianie opinii bez zniekształcania ich przez czynniki kognitywne i behawioralne. Jedną z najbardziej uznanych i najpowszechniej stosowanych metod foresightowych jest metoda delficka. Metoda ta w swojej tradycyjnej formie opiera się na powtarzalnych rundach konsultacji, w których anonimowi wobec siebie eksperci przedstawiają swoje prognozy dotyczące przyszłości. Po każdej z kolejnych rund eksperci otrzymują informacje na temat tego, jakie prognozy przedstawiali inni, jak je argumentowali i w jakim stopniu ich opinia odbiega od pozostałych. Dane te dają im podstawę do przemyślenia swojego zdania oraz korekty prognoz. Mogą również przedstawić nowe argumenty, które przemawiają za ich opinią.

...DLATEGO FORESIGHT I PARTYCYPACJA DOBRZE ZE SOBĄ WSPÓŁGRAJĄ

Analiza literatury i nasze doświadczenia badawcze przekonują nas, że warto włączać elementy badań partycypacyjnych w długoterminowe plany rozwoju polityki oparte na metodach foresightowych i *vice versa*.

Nadrzędnym celem foresightu jest upewnienie się, że decyzje, które mogą mieć długoterminowe konsekwencje, oparte są na solidnych i racjonalnych podstawach – a więc że nie są one zaburzone np. przez nieuświadomione założenia decydentów, nieprawidłowe dane czy rutynę ekspertów. To dzięki temu foresight jest tak wysoko ceniony m.in. przy opracowywaniu strategii wielkich koncernów, planów ewentualnościowych na wypadek kryzysów bezpieczeństwa oraz reform na szczeblu centralnym i planów rozwoju regionalnego. Typowym zagrożeniem, którego neutralizację zapewnia foresight, jest nieświadoma ekstrapolacja historycznych trendów na niepewną i zmienną przyszłość. Również w procesach konsultacyjnych zapewnienie, że rezultaty nie będą naznaczone podobnymi błędami,

jest podstawowym kryterium jakościowym. Naturalne i oczywiste jest wobec tego, że dorobek metodologiczny foresightu powinien być regularnie stosowany w konsultacjach.

Podejście partycypacyjne nie tylko pozwala włączyć w proces kształtowania strategii i podejmowania decyzji szerokie grono interesariuszy, lecz także umożliwia decydom, badaczom i konsultantom spojrzenie z boku na rutynowe czynności, formy interakcji i relacje władzy, w których na co dzień uczestniczą. Dzięki konsultacjom decydenci i eksperci mogą zasadniczo przemyśleć utarte interpretacje określonych sytuacji, również tych, których dane konsultacje nie dotyczą. Foresight, a zwłaszcza metody scenariuszowe, już u genezy stosowano również w tym celu i nadal sprawdzają się w nim niezrównanie.

Przy czym trzeba jednak zastrzec, że uzyskanie zbieżnej wizji przyszłości to niezwykle wymagający proces, który nabiera kształtu dopiero, gdy różnorodne sfery działań – nauka, konsultacje i praktyka – spotykają się, wchodzą w interakcje i opracowują wizje przyszłości (Karlsen i Øverland, 2010). Przy metodologii partycypacyjnej możemy mówić o „zorientowaniu na dociekanie” (Reason i Bradbury, 2008). Uzasadnienie dla podejścia foresightowego znaleźć można nie tylko na poziomie konkretnych metod. Ono już samo w sobie kładzie nacisk na znaczenie i przydatność angażowania partnerów badawczych w proces uzyskiwania wiedzy (Pålshaugen, 2001; Øverland, 2001). Metody konsultacji społecznych oraz metody foresightowe mają wiele podobieństw z sobą nawzajem oraz z metodami społeczno-empirycznymi. Liczne podobieństwa istnieją zwłaszcza w obszarze metod i metodologii jakościowych.

Jeszcze przed rozpoczęciem projektu „Nowe metody partycypacyjnego planowania infrastruktury transportowej”, analizując wyniki badań prowadzonych w Norwegii, znaleźliśmy w tym obszarze wiele interesujących związków pomiędzy foresightem a metodami partycypacyjnymi oraz sposobów na wzmocnienie społeczno-politycznego aspektu konwencjonalnych metod planowania transportu. Takie wzmocnienie może nastąpić zarówno z pomocą metodologii foresightu, budowania scenariuszy, jak i organizowania warsztatów partycypacyjnych, konferencji i tym podobnych. Tym chętniej włączyliśmy te elementy w nasz projekt.

KORZYŚCI ZE STOSOWANIA METODY DELFICKIEJ W PARTYCYPACJI

Metoda delficka pozwala strukturalizować współpracę ekspertów w taki sposób, by głos każdego z uczestników miał taką samą wagę, niezależnie od zajmowane-

go stanowiska, doświadczenia czy kompetencji interpersonalnych, np. tzw. siły przebicia. Każdy z ekspertów jest tu silny mocą swoich argumentów. Umożliwia to swobodny przepływ wiedzy pomiędzy różnymi uczestnikami procesu. Anonimowość pozwala także w większym stopniu, niż ma to miejsce w tradycyjnych panelach, przychyłać się do uzasadnionego zdania innych osób, nawet kosztem rezygnacji z wyrażonego wcześniej stanowiska – na zmianie zdania nie cierpi tu bowiem autorytet eksperta. Dzięki temu metoda delficka minimalizuje potencjał konfliktów i pozwala osiągać konsensus wśród uczestników procesu. Ponadto, ponieważ poszukiwanie odpowiedzi i konsensusu odbywa się zdalnie, metoda delficka może ograniczać tzw. próżniactwo społeczne, które trapi wiele spotkań konsultacyjnych realizowanych osobiście, a polegające na tym, że w obecności aktywnych uczestników pozostali zadowalają się bierną rolą i nie angażują się poważnie w proces dochodzenia do rezultatu. Wziąwszy to pod uwagę, trudno się dziwić, że metoda delficka już od lat 50. XX w. stosowana była w tajnych projektach Sił Powietrznych USA do wypracowywania konsensu pomiędzy wysokiej rangi oficerami, naukowcami, ekspertami cywilnymi i decydentami. Od tamtej pory sprawdziła się również w tysiącach projektów cywilnych, dotyczących edukacji, planowania przestrzennego, ochrony zasobów przyrodniczych czy planowania rozwoju regionalnego.

Zalety metody delfickiej były do niedawna możliwe do wykorzystania wyłącznie w procesach realizowanych z udziałem ograniczonej liczby ekspertów. Badania takie przeprowadzane były drogą korespondencyjną, przez co wymagały dużych nakładów pracy i czasu. Sprawiało to, że niemożliwe było zastosowanie tej metody na szerszą skalę, w tym w szczególności w przebiegu otwartych konsultacji społecznych. Możliwość ta pojawiła się jednak dzięki rozwojowi i upowszechnieniu dostępu do internetu. Przy pomocy narzędzi internetowych badania delfickie mogą być realizowane nie tylko rundowo, ale także w czasie rzeczywistym (*real time Delphi*), co oznacza, że uczestnicy na bieżąco zapoznają się z prognoзами i argumentami innych osób. Umożliwia to uczestnictwo większej liczby osób oraz ich dołączanie do badania w dowolnym momencie jego trwania, co otwiera potencjał do zastosowania metody w procesach partycypacji społecznej. To spostrzeżenie stało się podstawą do stworzenia przez PTSP planów rozwoju nowej platformy konsultacji w oparciu o metodę delficką, która ostatecznie przybrała formę systemu PKK.

WŁĄCZANIE ELEMENTÓW FORESIGHTU W PROCES PLANOWANIA PRZY POMOCY PLATFORMY KONSTRUKTYWNYCH KONSULTACJI (PKK)

Udało nam się stworzyć pierwsze w Polsce narzędzie, które umożliwia wykorzystanie metody delfickiej w lokalnych projektach partycypacyjnych. W rozmowach z przedstawicielami trzeciego sektora często słyszałem, że łakną oni technologicznych narzędzi wsparcia swojej działalności statutowej. Okazuje się jednak, że administracja samorządowa też nie dysponuje lepszymi, nowoczesnymi narzędziami do wykorzystania w procesach takich, jak opracowanie planów zagospodarowania przestrzennego, konsultacje społeczne nt. infrastruktury drogowej, partycypacyjne strategie publiczne. Jestem szczęśliwy, że dzięki naszemu narzędziu możemy pomóc bezpośrednio w podniesieniu poziomu planowania w Polsce, nawet na poziomie lokalnych inwestycji i życia codziennego mieszkańców miast i wsi, a pośrednio – w projektowaniu lepszej przyszłości dla nas wszystkich.

ŁUKASZ MACANDER PREZES ZARZĄDU PTSP

Skoro wykorzystanie metod foresightowych w planowaniu z udziałem społeczeństwa jest uzasadnione, co można zrobić, aby wdrożyć je w praktyce administracji na szczeblu lokalnym, regionalnym lub na potrzeby konkretnego projektu w sferze publicznej? Nasze stowarzyszenie zachęca do wykorzystania potencjału PKK ze względu na omówione już wcześniej zalety. Poza tym, najbardziej typowym środkiem realizacji są scenariusze – czyli przygotowane metodycznie przez ekspertów (lub z udziałem mieszkańców i innych interesariuszy) opisy alternatywnych przyszłości, które stanowią później punkt odniesienia w partycypacyjnym podejmowaniu decyzji. Innym popularnym sposobem jest organizacja sesji lub warsztatów foresightowych.

System PKK jest platformą do konsultacji, opartą na foresightowej metodzie badań delfickich w czasie rzeczywistym, rozbudowaną o liczne funkcje dodatkowe przydatne w procesach partycypacji społecznej, jak np. możliwość nanoszenia odpowiedzi w ankiecie na mapy i wykorzystanie wizualizacji danych przestrzennych. Daje to szerokie spektrum jej potencjalnych zastosowań w procesach planowania. Od konsultacji eksperckich prowadzonych tradycyjnie w obszarze foresightu strategicznego, przez powszechne konsultacje społeczne, po wieloetapowe procesy planistyczne łączące oba te warianty.

Wykorzystanie platformy pozwala łączyć korzyści związane ze stosowaniem tradycyjnej metody delfickiej z zaletami powszechnej partycypacji społecznej. Stanowi ona narzędzie efektywnej, wielostronnej komunikacji i przepływu wiedzy pomiędzy wszelkimi interesariuszami, których dotyczyć będą efekty działań podjętych w wyniku realizacji przyjętych planów.

Niewątpliwą zaletą systemu PKK jest dostęp do jego rozbudowanych funkcjonalności przy zachowaniu prostoty obsługi ze strony uczestnika badania, niskich wymagań sprzętowych (korzystanie za pośrednictwem prostych przeglądark internetowych) oraz z możliwością wykorzystania potencjału społecznościowego (dzięki możliwości logowania przez Facebooka oraz konta Google). Szczegółowy opis funkcji systemu znajduje się w broszurze „Instrukcja Obsługi Systemu PKK”, dostępnej na stronie internetowej projektu: partycypacja.ptsp.pl.

JAK KORZYSTAĆ Z PLATFORMY KONSTRUKTYWNYCH KONSULTACJI?

W najbardziej podstawowy sposób, przy organizacji konsultacji społecznych, PKK wykorzystać można równolegle do tradycyjnych spotkań – jako narzędzie dotarcia do tych osób, które nie mają możliwości czy chęci stawić się w wyznaczonym miejscu, o wyznaczonej godzinie. Wydawać się może, że takie podejście w niewielkim stopniu wykorzystuje przewagi PKK nad tradycyjnymi ankietami online, które także mogą służyć jako narzędzie do zwiększania liczby osób zaangażowanych w konsultacje. Warto więc w tym miejscu zwrócić uwagę na główną różnicę PKK w stosunku do tradycyjnej ankiety online – otóż w naszym narzędziu uczestnicy procesu nie tylko oceniają szereg propozycji przygotowanych przez inicjatorów badania, ale przede wszystkim mają możliwość zgłaszania swoich propozycji, a propozycje te od razu oceniane są przez pozostałych badanych. Organizatorzy mają więc zebrane nie tylko opinie i oceny odnośnie zaproponowanych wcześniej rozwiązań, lecz także dostają szereg nowych propozycji od uczestników. Propozycje te są od razu ustrukturyzowane, ocenione i przedyskutowane. W związku z tym organizator nie tylko dysponuje szeregiem nowych propozycji, lecz także od razu widzi, jak zostały one ocenione i które z nich są najbardziej wartościowe. Dzięki temu PKK nie stanowi tylko namiastki tradycyjnych spotkań offline, tak jak większość internetowych ankiet – PKK wnosi nową jakość do procesu konsultacji, dzięki wykorzystaniu fundamentów metodologicznych metody delfickiej, która pozwala na prowadzenie konstruktywnej i kreatywnej, a jednocześnie stymulującej osiąganie konsensusu dyskusji, która minimalizuje antagonizowanie partnerów społecznych.

Aby najpełniej wykorzystać możliwości nowej platformy, warto już na etapie projektowania procesu konsultacji zaplanować jej wykorzystanie. Kiedy zespół konsultacji zidentyfikuje już prawidłowo grupy docelowe – adresatów tego procesu – słusznie jest zadać następujące pytania:

- Jakie rodzaje metod konsultacji pozwolą uzyskać najlepszą reprezentację grup docelowych?
- Czy zastosowanie narzędzia online pozwoli dotrzeć do większej liczby interesariuszy?

- Czy pomoże ono w uzyskaniu w konsultacjach wypowiedzi przedstawicieli grup, które często nie uczestniczą w spotkaniach konsultacyjnych z uwagi na niedogodne godziny lub miejsce spotkań?
(dotyczy to osób niepełnosprawnych, opiekujących się dziećmi lub osobami niesamodzielnymi, osób pracujących w trybie zmianowym, przedsiębiorców)

Udzielenie odpowiedzi na te pytania stanowi dobry wstęp do dalszej analizy tego, jakie dokładnie metody oraz narzędzia badawcze należy zastosować w danym projekcie. Pomoże również w podjęciu decyzji o zastosowaniu PKK oraz dokonaniu właściwego, najlepiej odpowiadającego na potrzeby badawcze danego projektu wyboru z szerokiego wachlarza funkcji i możliwości, które oferuje PKK.

Kompleksowy proces wykorzystujący PKK powinien opierać się na kilkukrotnym wykorzystaniu platformy w czasie konsultacji społecznych. Można by to podejście określić metodą kolejnych przybliżeń, co może wyglądać następująco:

1. Eksperti w zakresie planowania (czy też innym, którego miałyby dotyczyć badanie) przygotowują badanie dla mieszkańców. Badanie odbywać się powinno na wstępnym etapie planowania i powinno mieć na celu zebranie od mieszkańców jak największej liczby pomysłów dotyczących danego zagadnienia.
2. Na kolejnym etapie eksperci wraz z władzami samorządowymi powinni ustosunkować się do propozycji przedstawionych przez społeczeństwo. Wskazać możliwe do realizacji pomysły, przedstawić wstępne scenariusze działania i wizje docelowego stanu rzeczy. Na tym etapie pojawia się możliwość zorganizowania warsztatów na temat interpretacji wyników z udziałem mieszkańców.
3. Na podstawie wkładu z etapu drugiego uruchamiana jest kolejna tura badania z udziałem społeczności, gdzie byłyby już dyskutowane bardziej konkretne i szczegółowe propozycje powstałe na bazie etapu pierwszego, proponowane scenariusze i wizje przyszłości. Na tym etapie eksperci i przedstawiciele władz samorządowych mogliby brać bezpośredni udział w badaniu razem z mieszkańcami i na bieżąco dyskutować proponowane rozwiązania. Efekty tego etapu mogłyby być bezpośrednio implementowane do dokumentów strategicznych w samorządach.

Aby wyjść naprzeciw potrzebom zespołów planujących konsultacje z wykorzystaniem PKK, poniżej zamieszczamy listę polecanych przez nas opracowań, które w dogłębny sposób przybliżają zagadnienia projektowania procesów konsultacyjnych. Zawarte w nich dobre praktyki w równym stopniu odnoszą się do badań organizowanych z użyciem PKK, jak i wszelkich innych.

Barnes M., Newman J., Knops A., Sullivan H., *Constituting 'the public' in public participation*, Public Admin. 81 (2), 2003, s. 379–399.

Burns D., Taylor M., *Auditing community participation. An assessment handbook*, The Policy Press, Bristol 2000.

Ćwiklicki M., Frączek M., *Partycypacja społeczna w Polsce. Atlas dobrych praktyk*, Fundacja Gospodarki i Administracji Publicznej, Kraków 2013.

Długosz D., Wygnański J.J., *Obywatele współdecydują. Przewodnik po partycypacji społecznej*, Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych, 2005.

Gramberger M. (red.), *Obywatele jako partnerzy. Podręcznik OECD na temat informowania, konsultacji i udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji politycznych*, Pracownia Badań i Innowacji Społecznych Stocznia, Warszawa 2010.

Karlsen J.E., Øverland E.F., *CARPE FUTURUM. Kunsten å forberede seg på fremtiden (The Art of Foresight Management)*. Cappelen Academic Publishing House, Oslo 2010.

Kwiatkowski J., *Partycypacja społeczna i rozwój społeczny*, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, Warszawa 2003.

Lévy P., *Collective Intelligence: Mankind's Emerging World in Cyberspace*, 1997.

Øverland, E.F., *Perspectivist Scenario building. The 'missing link' of planning?*, Plan 2/3, 2001, Oslo 2001.

Pålshaugen Ø., *The use of words: improving Enterprises by Improving Their Conversations*, [w:] **Reason P., Bradbury H. (red.)**, *Handbook of Action Research: Participative Inquiry and Practice*. Kapittel 19. Sage Publications, 2001.

Pateman C., *Participation and Democratic Theory*, Cambridge 1970.

Research Councils UK, *Dialogue With the Public: Practical Guidelines*, 2002.

Taylor M., *Community participation in the real world: opportunities and pitfalls in new governance spaces*, *Urban Stud.*44 (2), 2007, s. 297–317.

Warburton D., Wilson R., Rainbow E., *Wprowadzanie zmiany: przewodnik po ewaluacji partycypacji obywatelskiej na poziomie centralnym*, Pracownia Badań i Innowacji Społecznych Stocznia, Warszawa 2015.

CO TO JEST PODEJŚCIE SCENARIUSZOWE I W CZYM MOŻE POMÓC?

Foresight pozwala przygotować organizacjom i wspólnotom lokalnym strategię, które sprawdzą się w nieznanych warunkach przyszłości. Jest to możliwe dlatego, że nie bazuje on na pojedynczych prognozach określających, jak świat będzie się rozwijał i wyglądał w kolejnych latach. Tym, co różni foresight od prognozowania, jest podejście scenariuszowe. W procesie foresightu rozwija się różne scenariusze przyszłości oraz wskazuje na czynniki, które mogą przyczynić się do ich realizacji. Ponadto dokładnie określa się skutki, które dana przyszłość przyniesie dla planującego. Plany stworzone z wykorzystaniem scenariuszy uwzględniają potrzebę elastyczności wynikającą z dynamiki i zmienności otoczenia oraz wyznaczają sposoby kształtowania pożądanej przyszłości w takim zakresie, w jakim jest to możliwe. Pozwalają szybko dostrzegać pojawiające się szanse oraz reagować na nawet słabe sygnały niekorzystnych zmian, zanim jeszcze uruchomią one lawinę prowadzącą do realizacji określonej wersji przyszłości.

Podjęcie scenariuszowe może być z powodzeniem stosowane w procesach planistycznych z udziałem społeczeństwa, sprzyjając jakości partycypacji. Tłumaczenie interesariuszom różnych scenariuszy przyszłości, bądź proszenie ich o rozwinięcie własnych, wymaga klarownego przekazania wiedzy oraz informacji niezbędnych do pełnego i świadomego udziału w konsultacjach społecznych. Scenariusze nie są bowiem zbiorem przypadkowych zmiennych, lecz wypadkową ich wzajemnych zależności, oddziaływań i sprzężeń zwrotnych. Mówiąc o wizjach przyszłości, określonych w różnych scenariuszach, nie da się rozpatrywać poszczególnych zjawisk w oderwaniu od holistycznego obrazu rzeczywistości. Wówczas łatwiej dostrzec ich następstwa i przyczyny. Umiejętność dostrzeże-

nia tych współzależności jest bardzo ważna dla partycypacji, a także dla szerzej rozumianych procesów demokratycznych, gdzie często dążenie do realizacji wąskich postulatów poszczególnych interesariuszy przysłania im istotę poruszanych zagadnień, tak samo bardziej odległych przyczyn zidentyfikowanych przez nich problemów, jak i – być może – niepożądanych skutków, jakie mogą przynieść forsowane przez nich rozwiązania. Scenariusze, demonstrując szerszy obraz przyszłości, pozwalają godzić interesy różnych podmiotów i znajdować synergiczne rozwiązania dla ich postulatów.

Do rozwoju scenariuszy służyć może odpowiednio zaplanowane badanie z wykorzystaniem systemu PKK. Kluczową zaletą będzie tu z pewnością możliwość zaznaczania przez uczestników projektu scenariuszowego fragmentów map lub schematów, którą daje platforma. W ten sposób uzyskane warianty i powiązania między nimi, wykonanie prostych operacji statystycznych na wynikach w pytaniach ilościowych, a także wykorzystanie wbudowanego w platformę mechanizmu badań samogenerujących się, opisanego szerzej w „Poradniku administratora PKK” pomogą w opracowaniu spójnych scenariuszy przyszłości z udziałem lokalnych interesariuszy lub weryfikacji opracowanych wcześniej z udziałem ekspertów wariantów scenariuszowych.

Ważną rolę w odgrywa tu informacja zwrotna podawana w czasie rzeczywistym. Tam gdzie tradycyjne konsultacje polegałyby na zgłoszeniu przez interesariuszy pisemnych propozycji, np. przebiegu drogi lub priorytetów projektów infrastrukturalnych w gminie, PKK wprowadza możliwość skonsultowania przez interesariuszy-pomysłodawców swoich koncepcji z innymi uczestnikami procesu i wprowadzenie udoskonaleń.

JAK ZAPROJEKTOWAĆ WARSZTAT FORESIGHTOWY?

W polskim sektorze pozarządowym oraz w administracji powoli przybywa osób, które zdobyły kompetencje i doświadczenie w organizacji warsztatów i sesji foresightowych. Jakkolwiek źródła ich wiedzy mogą być różne, wszyscy mogą skorzystać z elementów typowych dla sesji foresightowych i wzbogacić nimi organizowane przez siebie spotkania konsultacyjne lub warsztaty zamknięte.

Warsztaty poświęcone długoterminowej przyszłości danego miejsca, społeczności lub ważnego dla uczestników zagadnienia podążają zwykle jedną z dwóch dróg, które po angielsku określa się jako *forecasting* i *backcasting*. Różnią się one zwrotem wektora czasu – jedna podąża z aktualnej sytuacji w przyszłość,

prognozuje naprzód od stanu obecnego; druga analizuje drogę dojścia do z góry zdefiniowanego punktu docelowego, prognozuje wstecz od zadanego stanu.

Przygotowując tego typu warsztaty foresightowe, należy też oczywiście pamiętać o podstawowych zasadach facylitacji procesów grupowych, takich jak m.in. bezstronność facylitatora i przestrzeganie zasad merytorycznej dyskusji. Co więcej, zapewnienie udziału reprezentatywnej grupy uczestników w toku całych warsztatów, które trwają nierzadko po 4–6 godzin, stanowi spore wyzwanie. Dlatego w niektórych sytuacjach warsztaty foresightowe z osobistym uczestnictwem mieszkańców można przynajmniej częściowo zastąpić zastosowaniem PKK. Odpowiednio zaprojektowane badanie na PKK umożliwia uczestnikom budowanie łańcuchów możliwych konsekwencji danego wydarzenia (*forecasting*) lub też analizę wstecz niezbędnych do jego realizacji czynników (*backcasting*).

HISTORIA PROJEKTU „NOWE METODY PARTYCYPACYJNEGO PLANOWANIA INFRASTRUKTURY TRANSPORTOWEJ”

Sądzę, iż właśnie dlatego, że partycypacja wszystkich partnerów badawczych jest podstawą tworzenia polityki opartej na foresighcie, metodologia, którą można zaklasyfikować jako partycypacyjną, stanowi atrakcyjny i potencjalnie owocny sposób pozyskiwania wiedzy z zakresu świata społecznego i typowych zwyczajów.

DR ERIK F. ØVERLAND EKSPERT W DZIEDZINIE PARTYCYPACJI, NORWEGIA

Prace koncepcyjne nad PKK rozpoczęły się w lipcu 2014 r., kiedy w toku projektu foresightowego dla Norweskiej Dyrekcji Dróg Krajowych (Statens vegvesen) ekspert naszego stowarzyszenia nawiązał kontakt z doświadczonymi praktykami konsultacji społecznych oraz planowania długoterminowego w Norwegii. Potrzeba współpracy nad przeniesieniem doświadczeń i wniosków z wielu projektów planistycznych w Norwegii została wtedy zdefiniowana jako priorytetowa oś współpracy między naszym stowarzyszeniem a tamtejszymi partnerami. Choć początkowo PTSP prowadziło rozmowy głównie ze współautorem niniejszej publikacji dr. Erikiem Overlandem oraz norweską agencją rządową odpowiedzialną za kolej (Jernbaneverket, JVB), to na przestrzeni dwóch kolejnych lat w projekt w różnym zakresie zaangażowali się również przedstawiciele Innovasjon Norge, agencji zajmującej się innowacyjnością i foresightem, oraz norweskiej administracji wodnej i drogowej.

Za cel wspólnego projektu postawiliśmy sobie przygotowanie, przetestowanie i wdrożenie nowych rozwiązań do efektywniejszych konsultacji społecznych. Efektem projektu w zamierzeniu miała być przetestowana w działaniach pilotażowych metoda wraz z narzędziami (w tym informatycznymi), która usprawniłaby planowanie infrastruktury transportowej dzięki zapewnieniu efektywnego udziału obywateli i organizacji obywatelskich w procesach podejmowania decyzji. Cel ten zrealizowaliśmy, udostępniając PKK do wykorzystania na polskim rynku partycypacji. W ocenie partnerów projektu, czyli JBV i Urzędu Miasta w Płocku, oraz osób biorących udział w pilotażu, wypracowane rozwiązania dobrze odpowiedziały na zdefiniowane we wniosku potrzeby.

Wypracowane zmiany w procesie konsultacji i wykorzystanie opracowanego narzędzia informatycznego w ich toku zwiększa dostępność konsultacji dla szerszego grona odbiorców, ułatwia wypowiedzenie się, sprzyja merytorycznej, ustrukturyzowanej dyskusji i minimalizuje antagonizowanie partnerów społecznych. Narzędzie nie ogranicza użytkowników biorących udział w konsultacjach online do odpowiedzi na z góry określone pytania – pozwala zarówno na wprowadzanie własnych pomysłów, jak i odniesienie się do propozycji wprowadzanych przez innych uczestników, daje więc uczestnikom partycypacji online większą możliwość wypowiedzenia się, jednocześnie nie powodując spięć, które często

pojawiają się na spotkaniach otwartych. Jednocześnie, wypracowany proces absolutnie nie zakłada rezygnacji z tradycyjnych form konsultacji offline – ma stanowić ich uzupełnienie i wpisywać się w nie. Aby głos osób, które z różnych przyczyn nie korzystają z narzędzi internetowych, był równie dobrze słyszany, możliwe jest, tak jak to zrobiliśmy w toku pilotażowych konsultacji w Płocku, wprowadzanie ocen i sugestii osób uczestniczących w ankietach offline do narzędzia internetowego – tak aby w jednym miejscu znajdował się komplet zbiorowego wkładu uczestników badania, pochodzący z różnych źródeł. Wykorzystanie jako fundamentu metodologicznego zakładanej koncepcji platformy sprawdzonej przez kilkadziesiąt lat w tysiącach badań metody delfickiej okazało się, ku naszemu zadowoleniu, dobrym kierunkiem.

Nowatorskie pomysły, wysoka elastyczność opracowanego systemu, stopień zaawansowania użytych rozwiązań połączony z prostotą interfejsu użytkownika spotkały się z uznaniem norweskich i polskich partnerów projektu. Dzięki mechanizmowi badania delfickiego w czasie rzeczywistym, narzędzie stymulowało dochodzenie do konsensusu i zbliżanie poglądów. Znaczna część uczestników konsultacji logowała się do platformy internetowej więcej niż raz w toku jego trwania – to kolejna cecha badania delfickiego w czasie rzeczywistym odróżniająca je od tradycyjnych ankiet internetowych stosowanych dość często w konsultacjach. Wreszcie sam stopień wykorzystania przez uczestników pilotażu w Płocku funkcji geolokalizacyjnych przerósł nasze oczekiwania. Z radością patrzyliśmy, jak już w pierwszych godzinach od uruchomienia badania interaktywne mapy dostępne w narzędziu zapełniają się wprowadzanymi przez uczestników konsultacji propozycjami nowych dróg rowerowych i innych usprawnień. Propozycje te były aktywnie oceniane przez innych uczestników, a cały proces był chwalony przez osoby biorące udział w konsultacjach.

Projekt trwał od marca 2015 r. do kwietnia 2016 r.

O POLSKIM TOWARZYSTWIE STUDIÓW NAD PRZYSZŁOŚCIĄ (PTSP)

Polskie Towarzystwo Studiów nad Przyszłością to działające non-profit stowarzyszenie, którego podstawowym celem jest promocja i organizacja inicjatyw związanych z planowaniem długoterminowym, strategią i foresightem, a także rozwijanie metodologii w tym zakresie. Zostało powołane do życia w 2011 r. i skupia ludzi nauki, profesjonalistów z różnych gałęzi gospodarki oraz entuzjastów, którzy podzielają przekonanie o wadze odpowiedzialnego planowania przyszłości zarówno w skali mikro (pojedynczy ludzie, firmy, małe społeczności), jak i makro (społeczeństwa, państwa, świat). Podstawowym celem Polskiego Towarzystwa Studiów nad Przyszłością i jego misją jest promocja i organizacja inicjatyw związanych z kształtowaniem i odpowiedzialnym planowaniem w różnych dziedzinach, rozwojem technologii, gospodarowaniem zasobami – oraz rozpowszechnianie informacji na temat tych inicjatyw – a także zwiększanie znajomości najnowszych osiągnięć nauki, a przez powyższe, podnoszenie poziomu wiedzy.

Współpracujemy między innymi z polskim oddziałem The Millennium Project, jednego z najbardziej innowacyjnych think tanków na świecie. The Millennium Project (TMP) jest międzynarodowym think tankiem z dziedziny *futures studies* z siedzibą w Waszyngtonie. Prowadzi działalność za pośrednictwem sieci węzłów – ekspozytur na wszystkich kontynentach. Prezesem organizacji jest Jerome C. Glenn. TMP wywodzi się ze Światowej Organizacji Stowarzyszeń ONZ (WFUNA). Działania organizacji koncentrują się na badaniu zagadnień dotyczących przyszłości oraz kształtowaniu globalnych zmian w taki sposób, aby zapewnić zrównoważony i stabilny rozwój.

The Millennium Project tworzy długoterminowe analizy zagadnień w skali zarówno ogólnoswiatowej, jak i lokalnej. Pozwalają one na wczesne ostrzeżenie, dostrzeżenie możliwości, budowę strategii. Organizacja zrzesza ekspertów z korporacji, uniwersytetów, organizacji pozarządowych i rządowych na całym świecie. Najsłynniejsze opracowanie TMP to raport „State of the Future” (Stan Przyszłości). Jest on coroczną publikacją, która przedstawia rezultaty badań The Millennium Project.

Polski oddział The Millennium Project powstał w 2009 r. z inicjatywy firmy 4CF, która przewodniczy polskiemu oddziałowi środkowoeuropejskiego węzła The Millennium Project (Central European Node).

O PROGRAMIE „OBYWATELE DLA DEMOKRACJI”

Program wdrażany jest przez Fundację im. Stefana Batorego w partnerstwie z Polską Fundacją Dzieci i Młodzieży, która zajmuje się projektami dotyczącymi dzieci i młodzieży.

Celem programu jest wsparcie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w budowaniu sprawiedliwości społecznej, demokracji i zrównoważonego rozwoju.

Dotacje udzielane w ramach programu mają na celu: zwiększenie udziału obywateli w życiu publicznym, upowszechnianie wartości demokratycznych i praw człowieka, rozwój działalności rzeczniczej i kontroli obywatelskiej, wspieranie grup narażonych na wykluczenie, wzmocnienie kondycji organizacji pozarządowych i tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi trzeciego sektora.

Program przywiązuje dużą wagę do takich kwestii jak: zwalczanie mowy nienawiści, przestępstw z nienawiści i ekstremizmów, przeciwdziałanie zjawiskom rasizmu i ksenofobii, homofobii i antysemityzmu, molestowaniu seksualnemu, przemocy wobec kobiet i handlowi kobietami, problemom mniejszości romskiej oraz promocji tolerancji i porozumienia między kulturami.

Poprzez fundusze EOG i fundusze norweskie, Islandia, Liechtenstein i Norwegia przyczyniają się do zmniejszania nierówności społecznych i ekonomicznych oraz wzmacniania relacji dwustronnych z państwami beneficjentami w Europie. Trzy państwa ściśle współpracują z UE na podstawie Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym (Porozumienie EOG). W okresie 2009–2014 wartość funduszy EOG i funduszy norweskich wynosi 1,79 mld euro. Norwegia zapewnia około 97 proc. łącznego finansowania.

Fundusze są dostępne dla organizacji pozarządowych, instytucji badawczych i szkół wyższych, sektora publicznego i sektora prywatnego w 12 nowoprzyjętych państwach członkowskich UE oraz Grecji, Portugalii i Hiszpanii. W ich ramach ma miejsce szeroka współpraca z podmiotami z państw darczyńców, a przedsięwzięcia mogą być wdrażane do 2016 r. Najważniejsze obszary wsparcia obejmują ochronę środowiska i zmiany klimatyczne, badania i stypendia, społeczeństwo obywatelskie, ochronę zdrowia i wsparcie dla dzieci, równość płci, sprawiedliwość i dziedzictwo kulturowe.

ptrp.pl
POLSKIE TOWARZYSTWO
STUDIÓW NAD PRZYSZŁOŚCIĄ

